

**СЕНКА БРИСЕЛСКОГ СПОРАЗУМА НАД
РЕПУБЛИКОМ СРПСКОМ**
*- како се појам „издаја“ појавио у српском
националном дискурсу*

Сажетак: После “парафирања” Бриселског споразума (април, 2013) и почетка реализовања убрзаног уступања око 15 одсто територије без отпора, власти у Београду су суочене с питањем јавности: да ли је Република Српска следећи део националног корпуса којег ће се систематски одрицати, а у име магловитих обећања Запада о путу у Европску унију. Геополитичке релације у којима се читав процес одвија сугерише нову перцепцију решавања “српског питања”. У српском националном дискурсу се сад појавило становиште које додатно радикализије јавно мњење - национална издаја. То пред власт и јавно мњење интензивније поставља дилему: више ауторитраности или убрзана дезорганизације.

Кључне речи: дезинформација, корпоративна империја, корпоративна стратегија, корисни идиоти, глобализација, идентитет

I

Србија је 2013. земља у стању које ће моћи описати тек неки нови Андрић или Црњански. Српско јавно мњење је кошмар, тешка црна мрља која се стално допуњава балканским хаосом, европским распадом и недоумицама у прекомпоновању светске моћи. Кошмар је увек делом и средство. „Незнање у ком се јавност намерно одржава у вези с неким проблемом од изузетне важности“, објашњење је појма *дезинформација* у Ларусовом речнику из 1974. „Реч такође означава недовољну обавештеност јавног мњења о значајним питањима“ (Волков, 2005: 20).

Наше јавно мњење еманира димне завесе иза којих тече сложен и далекосежан процес. Оно што је централна тачка око које тече заплет, Бриселски споразум, само је део ширег, дубљег, трајајућег решавања „српског питања“. Иза тих појавних слика у току је, од стране већег дела домаће елите и стра-

* Новинар, публициста и комуниколог из Београда

них инструктора, покушај дизајнирања „једне ‘нове’ Србије која би требало, коначно, да постане интегрални и лојални део идеално замишљене светске корпоративне имеприје“ (Кљакић, 2011:2). Народ се на претходним изборима јесте изјаснио за ове властодршце, али они се тада нису усуђивали да му се славодбитно хвале како ће за Косово добити „датум“, што је велики корак за раштимовану Европску унију, а скакаће у бунар за Србију. Очигледно су ове обавезе преузете негде изван јавности.

У простору обликовања јавности два су паралелна процеса. На домаћем плану превлађује дезинформисање и систематског расипања пажње, а споља се наставља *хегемони ток* што стаје у мисленицу „штап и шаргарепа“: ако дајете све, „све“ како ми то формулишемо и стално преформулишемо, могли би да вам дамо „датум“. Игра се без тактичких дриблинга. Захтеви су безусловни, рокови „одмах“. А Косово и Метохија је и змајац који би могао погурати у бунар и Републику Српску. Историјско је време, време Велике кризе. Ово је само једна у низу игара. Ако се налази нека мана шаргарепи ту је вазда „штап: „отварање мањинског проблема, од југа Србије до Санџака и Војводине“ (Накарада, 2008: 273).

Српско питање у кризним временима увек је геополитичко питање првог реда. Зато у том мозаику ваља одмах додати опаску Ноама Чомског који повезује заплет на Блиском истоку с нашом драмом, јер САД је „много стало да задржи своје базе... Из неких земаља су протерани, зато им је важно Косово. ‘Бондстил’ је значајно усмерен и према Блиском истоку“ (Чомски, 2013). Грчка и Балкан, па чак и Италија, посматрани су као „периферија Блиског истока четрдесетих и педесетих година у плану који је требало да обезбеди контролу над Медитераном, како би енергетске залихе из главних енергетских центара које је Америка почела да контролише. Тако да иза те америчке подршке независном Косову стоји дуготрајно геополитичко промишљање“ (Чомски, 2013). Бриселски споразум јесте и „стварање пријатељског окружења за Бондстил... важно стратешко упориште за брзе интервенције изван овог региона“ (Јовић, 2013).

Сам Споразум који је „управо онакав какав је био потребан свима више него Србији“, наставак је оног „што није урађено бруталном агресијом 1999“, а довршава се „меком силом“. Сада се остварују два циља „*прво*, да се Србија ‘наведе’ да нормализацијом односа са ‘државом Косово’ прећутно призна да је агресија (Запада и НАТО, прим. С.Р.), као ‘хуманитрана интервенција’ била неопходна, и *друго*, да се кроз ослабљену Србију на једној и консолидовану ‘државу Косово’ на другој страни створи нови безбедоносни поредак који ће омогућити Вашингтону да коначно ‘дигне руке’ од Балкана и посвети се ‘до гуше заглављен’ у друге делове света на Блиском и Средњем истоку, али и са Кином и Русијом“ (Јовић, 2013).

Криза убрзава догађања, потези су све ризичнији и зато циљ оправдава сва средства. Два италијанска аутора, после претреса факата и истраживања „на лицу места“, констатују да се „Косово налази у рукама бандита, а покло-

нили смо им га ми. Бандите је наоружавао, финансирао и обучавао Запад... после рата смо изградили привидни правосудни систем... способан да донесе 5 пресуда за годину дана и ниједну казну за организовани криминал или за трговину наркотицима у огромним размерама“ (Чула, Романо, 2010: 133). Типичан примерак франкештајн-државе из пре готово пола века прокламоване *Велике корпоративне стратегије* [империјална визија о 21. столећу као о још једном „америчком веку“ и САД које „делују као светска влада“ у којем је носилац суверенитета светски савез корпоративне моћи], а према којој је „оптимални облик власти и моћи... *режим ‘меке’ окупације који у интересу суверена*, на одређеном простору, непосредно спроводи и одржава нека *некомпетентна, не-самостална и корумпирана локална олигархија*“ (Кљакић, 2011:2).

Ову олиграфију у свим земљама попут Србије Слободан Антонић крсти као *компрадорску* која се “доживљава као главни агент глобалног капитала и његових политичких структура (Империје) у земљама које припадају полупериферији или периферији светског капиталистичког система“ (Антонић, 2012: 59). А противтежа је *национално-модернизаторска буржоазија* која тежи „очувању локалног подсистема... и да преко повећања продуктивности и специјализације, поправи сопствени положај, а посредно и положај доњих слојева“ (Антонић, 2012: 55).

Српска држава је у догађању који су резултирали Бриселским споразумом прошла три фазе. У првој, до НАТО бомбардовања 1999. понашала се, можда не ефикасно, али као суверена држава која је користила средства која су сувереним државама на располагању. Ту је превладавао интерес национално-модернизаторске класе у транзицији. Крајем 1990-их сукоб је ескалирао до војно-полицијске акције. Запад је то искористио као повод за „хуманитарну интервенцију“ – без одобрења Савета безбедности ОУН. После 78 дана бомбардовања читаве земље српска војска је принуђена да потпише Кумановски споразум (9. јун 1999) и повуче се са територије српске јужне покрајине. Од тад почиње друга фаза, која се политички операционализује победом председничког кандидата ДОС (Демократске опозиције Србије) Војислава Коштунице на ванредним изборима за председника СРЈ, 24. септембра 2000. Танка победа у првом изборном кругу означила је и крај ере Слободана Милошевића. Наивна вера ДОС-а да следи неупитна подршка Запада у решавању „српског питања“ претворила се у притиске и уцене. У хетерогеном ДОС-у су перманентно споља фаворизоване компрадорске групе, иако њихови изборни резултати нису никад досезали половину подршке у изборном телу. Накнадним инжењерингом стање је довођено „у ред“. За надзор на КиМ је задужен УНМИК.

Трећа фаза, почиње кад Европска унија уз сагласност ДОС-овске власти преузима улогу надгледника нормализације. „Мисија владавине права Европске уније на Косову и Метохији - ЕУЛЕКС КОСОВО је мисија полиције и цивилне администрације ЕУ... Унија је прихватила да мисија буде неутрална по питању статуса покрајине и у односу на једнострано проглашену независ-

ност, а, заузврат, прихваћена је од српских власти и једногласно изгласана у Савету безбедности УН“ (<http://sr.wikipedia.org/sr/%D0%95%D1%83%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81>). Овај уговор је временом потпуно легализовао уцене Брисела. Жеља прозападних влада у Београду да се приближе Унији су перманентно слабиле одбрану 15 одсто државне територије. Прво је то стајало у слоган „И Косово, и ЕУ“, а онда се претопило у крик губитника - „ЕУ нема алтернативу“. И кад се тај слоган претворио у циничну лудост садржану у речи „датум“ (што означава време за почетак преговора о уласку у Унију), којој су се сви подсмевали, власти нису одступале ни за милиметар. Чак се у историјској самопројекцији ишло толико далеко да је „државни врх“ очигледан губитак који се цинично и симболички реализује добијањем датума на дан 28. јуна проглашава „први победнички Видовдан у српској историји“ (А. Вучић, на БН-телевизији, 13. јун и на РТС 15. јун 2013). Ту оданост идеји *аутоампутације* партијске олигархије су једино прекидале у предизборним кампањама, а како би се устоличио ко од њих – настављао би да ступа напред у „европску будућност“. Било је све мање одбране Косова и Метохије, а све више камуфлирања сталног одступање кроз панично извикивање обећања да се не ради о промени статуса.

II

Не може се као чињеница у решавању „српског питања“ пренебрегавати ни „српски усуд“ као реална чињеница, иако је она на митским основама. Опсервација спољног посматрача српског друштва непосредно пред НАТО-бомбардовање 1999. је добар пример. „Срби су истински ратници против јединствености и непоновљивости историје. Историја за њих није историјски ток ни хронологија“, писаће аустријски политички писац Малте Олшевски. „Историја није за њих само понављање већ спирала и понављање: 1914, 1941 и 1999. су крваве репризе битке из 1389... Порази, катастрофе и потоци крви за Србе су увек били нужна жртва ради тријумфа будућности... Ваздушни удари НАТО-а од 24.03.1999. су пети напад једне надмоћне коалиције моћи на Србију у овом веку“ (Олшевски, 1999: 190-191).

А ко би тако темељно и сурово приморавао српски „државни врх“ на поступке који поништавају српску суштину? И на којим се то геополитичким чињеницама темеље разлози? Логично „треба поћи од оних који су највише профитирали од рата на Косову: од Сједињених Држава. Оне су блокирале немачки утицај на Балкану и свеле очекивања Руса, најбољих српских савезника... на минималну меру“ (Чула, Романо, 2010: 134). САД су почетак и крај, моћ и правац. Али САД су глобална сила и у њиховим плановима Балкан није приоритет. Победе које се констатују су пролазне капије. У свим оперативним америчким плановима за ургентну контролу „енергетских центара“ циљ је – Иран, четврти извозник нафте на свету, држава која држи 10% светских резерви нафте. Контрола над тим ресурсом, за амерички долар који убрзано губи

позицију светске валуте, а који је после златне обезбеђивао „нафтну подлогу“ - чини се као незамењив појас за спасавање. На таквом долару САД су у време Хладног рата, на рачун свих, могле да троше за војни буџет као све земље света заједно. Зато се, уз овај покушај Америке – после ликвидације Ирака, Либије и настрадања на Сирију, савезника Ирана, све мање избегава спекулација - о Трећем светском рату. Русија и Кина имају све мање простора за одступање.

А у том великом лонцу и ми, мали и израњавани, неизбежно чинимо део опасне игре. Јер и данашња Србија јесте продукт тзв. *светске корпоративне револуције* [покренуте доласком на власт Маргарет Тачер 1979. и Роналда Регана 1981], а која је политиком глобалне „контролисане дезинтеграције“ (controlled disintegration) створила свет *новог феудализма* после „спетакуларног дезинтегрисања светског, а посебно источноевропског поретка какав је био успостављен 1945“ (Кљакић, 2011:26-27). Ова Србија је резултат „паралелно... с једне стране подстицаног процеса контролисаног интегрисања земаља прво Запада, а одмах потом и Источне Европе, у новоосновани међународни ентитет, Европску унију (Уговор о Европској унији, тзв. Мастрихтски уговор, потписан је у Мастрихту, Холандија 7. фебруара 1992, а ступио је на снагу 1. новембра 1993), а с друге стране, била је покренута (и успешно доведена до краја) контролисана дезинтеграција још једне дотадашње европске федерације, СФРЈ. После десетогодишњег контролисаног рата за југословенско наслеђе (1991-2001), на територији ове некадашње европске федерације до сада је проглашено седам нових држава“ (Кљакић, 2011:27-28). А увек се мора имати на уму, да „ниједан од мировних споразума у региону, од Дејтонског и Кумановског до Охридског, нису истински мировни. Они су довели до прекида ратног насиља... до успостављања полупротектората и протектората, али нису решили корене сукоба“ (Накарада, 2008: 273). САД су овде оставиле систем „буради барута“, који се могу активирати и споља и изнутра. Вероватније је споља.

III

Нови феудализам је империјални супститут за „суспендовану нововековну републику са њеним конститутивним начелом сувереног и слободног грађанина и демократским установама... Носилац империјалног суверенитета у таквом поретку јесте транснационална ‘супер класа’, *светски савез моћи* у коме либерална олиграхија САД има одлучујућу улогу“ (Кљакић, 2011:29). У интересу тог суверена у локалним режимима “’меке окупације” устоличују се групе, компрадорске по улози, у којима доминирају „особе којима се због њихових посебних личних својстава додељују *номинално* главне улоге. То су *корисни идиоти* светског корпоративног поретка“ (Кљакић, 2011:29).

Корисни идиот (*useful idiot*) је изведеница од грчког значења речи *идиот*, а указује на „свакога ко је суштински неупућен у послове од значаја за заједницу, ко се не бави политиком због заједнице, јавног интереса и општег добра,

него послове од јавног интереса обавља искључиво због себе, изван заједнице и у властитом интересу“ (Кљакић, 2011:30). Те локалне елите имају функционалну улогу: сервисирају, бране и одржавају режим „меке“ окупације. Задатак је садржан у двополном идиому “сламање нације – изградња нације“ (*breaking the nation – building the nation*), а то конкретно значи да “‘стара’ Србија мора бити радикално дерегулисана, дезинтегрисана, поништена и најзад претворена у приватизовани празан простор на коме се после тог великог постигнућа ‘сламања нације’, мирно може прионути на још већи посао ‘изградње нације’ („промена свести“, како то воле да кажу људи из „државног врха“, прим. С.Р.) једне ‘нове’ Србије. ‘Чисти’, идеално замишљени корпоративни поредак (са или без Срба, као што је то већ неко рекао), може се успоставити тек у тој и таквој ‘новој’ Србији“ (Кљакић, 2011:16). Основа њиховог деловања је садржана у бестидно формуласаној доктрини *T.I.N.A. (there is no alternative)* [не постоји алтернатива], што ће читаоца подсетити на слоган “Европа нема алтернативу“. У том (анти)логичком склопу „улога власти овдашњих *корисних идиота* и није друго него да, следећи доктрину *T.I.N.A.*... ствари доведе до колапса. Другим речима, прави *колапс Србије* јесте крајњи циљ прегалаштва овдашњих корисних идиота“ и то упркос томе што „догађаји на светској сцени показују током протеклих десет година, несумњиво да *алтернатива заиста постоји*. То показују случајева земаља удружених у асоцијацију БРИК (Бразил, Русија, Индија а нарочито Кина...), али то показује и развој догађаја у самим САД и ЕУ“ (Кљакић, 2011:43). Тако вођена Србија је земља која нема стратегију, али постоји *стратегија за Србију*, одређен је правац кретања и пројектовано трпљење.

Иако обављају велики посао за „светску владу“ локални прокуратори – то се већ из циничног именовања групације као *useful idiots* види – не завређују ни минимум поштовање корпоративних структура. Велики играчи на Великој шаховској табли (Бжежински) жртвују их као пионе. То је најјефтинији потрошни материјал *светске корпоративне револуције*. То су само „објекти којима се у оквирима режима ‘меке’ окупације успешно управља применом једноставних техника ‘штапа и шаргарепе’ из Павловљевих неуро-психолошких експеримената“ (Кљакић, 2011:40).

Иако је технички усавршена и квалитативно нова, ова појава у координатом систему „српског питања“ није историјски непозната. У свим фазама Источног питања, кроз XIX век „велике силе су се држале оних мотива који су били карактеристични за њихово понашање у време успостављања новог европског поретка на Бечком конгресу 1815. Британска политика ће тада одбити да подржи предлог руског цара да велике силе заштите Србе, након војничког пораза 1813... Постоји једно готово униформисано гледање свих дипломата у осуди руске политике у Источном питању, као опасности пада цивилизације, уколико би Руси тамо победили... Иако је то на површини била класична деоба интересних сфера с Русијом, цела је духовна рационализација ове политике правдана филозофијом коју је 1884. формулисао Чезаре Балбо“, а која је

била основана на страховању „да би панславистички покрет на Балкану као оправдање руске пенетрације, могао лако наћи савезника у републиканским и анархистичким немирима у западноевропским земљама“ (Екмечић, 2002: 359). Кад се уз ову консеквентну и непромењиву анти-руску политику - додају детаљи као, на пример, онај како је „аустро-угарска окупациона власт у Босни и Херцеговини покушала да уведе хрватски назив за језик у администрацији и школама, па је након отпора од тога одустала и од 1902. почела да води политику стварања вештачке ‘босанске нације’“ - онда академик Екмечић све води ка закључку да „данашњим савременицима све ово (и) не личи на историју него на садашњу политику западних држава на Балкану“ (Екмечић, 2002: 360).

Развијајући теорију о „корисним идиотима“ Кљакић констатује да је данашња Србија стигла у „структурално идентичан положај“ као Кнежевина а после Краљевина Србија после Берлинског конгреса 1879. и 28. јуна 1881. када је потписана тзв. Тајна конвенција са Аустро-Угарском. „Матрица која је постављена за *зависну, контролисану, заосталу и надзирану* Србију 1879–1881. данас је поново на сцени историје. Овдашњи *корисни идиоти* у свему су пристали на ту велику ревизију и травестију историје“ (Кљакић, 2011:3). Стање постаје очигледно и застрашујуће у пројекцији. Јер „данашња Србија нема права на самосталну унутрашњу и спољашњу политику, нема права на сопствену развојну стратегију, па консеквентно нема право ни на сопствену будућност“ (Кљакић, 2011:3).

IV

Академик Екмечић у закључку расправе „Историјске и статешке основе Републике Српске“ (2007, прилог на научном скупу *Република Српска – 15 година опстанка и развоја*), износи да је глобално стање „слично као пред рат 1914, када су се велике силе спремале за рат, ниједна га није желела и он је избио због ћорсокака у коме је једна од сила губила ако војнички не интервенише“. Ово је свет у коме уз повећање напетости иде и убразно „опште наоружавање“ иако „рат нико не жели и сви страхују да не дође до тачке од које нема повратка“ (Екмечић, 2007:35). Сви се надају да та „тачка“ сада није Сирија, иако Запад не може да одоли, а да „војнички не интервенише“. Јер, не може се данас говорити да се о нападу на Иран - размишља. То је већ одлучено. И то доста давно, у склопу плана који надилази одлучивање поједине владе или одређеног генералштаба. То је био подтекст и „2002, кад је у потаји спреман детаљан план за могућу инвазију на Ирак“, и у мутљагу од нафтног бизниса, војно-индустријског комплекса, политичких интереса, стваран паралелни систем информисања тако што Пентагон плаћао стотине хиљада долара приватној фирми *Omnitec Solutions*, а да „храни“ аналитичаре и медије - од чувеног шоуа „*The O’Rilly Factor* до интервјуа за *Дејли интер лејк* у Монтани са тиражом од 20 хиљада примерака“, а принципом осмосе се из доминатних америчких медија исте лажи шире на све четири стране света. И тад је забележено да је

„господин (Доналд) Рамсфелд (државни секретар за одбрану САД) за медије и унајмљене аналитичаре написао поверљив меморандум усмеравајући групно интересовање на главне тачке. Две су биле подвучене:

‘Усмерите се на глобални рат против терора – не само Ирак. Шири рат – дуги рат.’

‘Повежите Ирак и Иран. Иран је преокупација. Ако паднемо у Ираку или Авганистану то може помоћи Ирану’“ (Barstow, 2008). Али, може ли се са Ираном као са Ираком, Либијом? Чак се и Сирија, уз подршку другог пола светских сила – Русије и Кине, показује као тврд орах.

У том низу опасних фронтава је и „питање права српског народа на демократску државу, која му по традиционалном поимању демократије и међународном праву припада“ (Екмечић, 2007:35). Контекст је да су „стратегија и интереси западних великих сила били да се *због будућих односа са Русијом*, као и положаја који ће она заузимати у будућем свету, ови међународни стандарди не поштују“ (Екмечић, 2007:38). А за једног од кључних геополитичких играча око „српског питања“ академик констатује: „За Русију је Балкан увек био простор на коме се она потврђивала као велика сила или је управо ту губила тај статус“ (Екмечић, 2007:27).

Овој скици балканске актуелне „шаховске табле“ додајемо и чињеницу да је Немачка ситуирала Хрватску и тако окончала заокруживање свог традиционалног геостратешког простора. То није *Lebensraum*, али промена средстава не значи одустајање од геостратешких циљева. Најважнији елементи те геополитике су константа. Веренер Дајц (Werner Daitz) шеф спољнотрговинског одељења Министарства спољних послова Националсоцијалистичке партије Немачке 1936. објавио је визију Европе засноване на проширењу на Исток, јер само то покреће „циклус новог континентално-европског развоја који једино може подизати животни и културни стандард европских народа. Европа Европљанима!“ И тактика подсећа на савременост: „ако хоћемо да предводимо европски континент“, упозориће Дајц, „што нужно произилази из економске снаге европског континента као језгра беле расе, не смемо, *из разумљивих разлога*, јавно то проглашавати немачким економским простором. Морамо увек изнова говорити о Европи, јер немачко вођство *произилази само од себе* и из политичке, економске, културне и техничке огромне тежине коју Немачка има, као и из њеног географског положаја“ (Хофбауер, 2004:32-33). Дух тог плана надживео је нацистичко време.

На ту тактику наступа у нашем региону подсетио је Чомски наводећи да је „Немачка, која је постала апсолутно средиште Европе, одувек имала блиске односе с Хрватском. Немачком иницијативом је започео распад Југославије. Немачка је признала независност Хрватске *без икаквог обзира према међународном праву и без бриге за српску мањину* у Хрватској... Немачка сада жели да реконструише своје дугорочне добре односе са Хрватском и то што ју је увела и у НАТО-савез и у Европску унију део је тога“ (Чомски, 2013).

V

Успостављене позиције нису цементиране и над нашим слуђеним главама сад се „води битка између западног света, који предводе Сједињене Државе, и остатка(света)“, а у овом тренутку и овде пре свега се ради о Русији. Зато не треба да чуди што је из Москве Бриселски споразум упоређиван са оним најзлокобнијим Минхенским (споразумом), а који је пример увођења света у неконтролисани ризик кад „политичари нису питали за мишљење ни становнике Судета, ни грађане Чехословачке чију су територију делили“ (Пономарјева, 2013). Експерт Московског државног института за међународне односе Министарства иностраних послова Русије Јелена Георгијевна Пономарјева се пита како НАТО може бити гарант Бриселског споразума? Зар то није „организација која је 78 дана бомбардовала Србију и окупирала КиМ“ и како да српски министри „не схватају да ‘гаранција’ НАТО значи прелазак датог дела балканског региона у потпуну надлежност евроатлантске структуре“?

И аналитичар руског Фонда стратешке културе Зоран Чворовић налази да „модел балканске политике у којем ће Срби, као највећи народ, а по западноевропском политичком суду и ‘реметилачки фактор’ дисциплиновати и кажњавати сами Срби није нов“, а историјско повезивање се опет качи на краља Милана (Обреновића), „‘крунисаног агента Беча’, како га је окарактерисао један енглески историчар“ (Чворовић, 2013). „И док су тадашњи напредњаци штитили аустријске интересе и тежње на Балкану, сузбијајући сваку националну радњу усмерену на ослобађање Босне и уједињење с Црном Гором, данашњим напредњацима је пало у задатак пацификовање Срба од К. Митровице, преко Подгорице, до Бање Луке, као кључно испитно питање за добијање сертификата НАТО чланства“ (Чворовић, 2013). Зашто се политичка елита у Србији одлучује за такве понижавајуће услове? То питање лебди и данас над српском „борбом за датум“. Могући одговор јесте да је „једини интерес за вођење овакве политике, као што је показала Тајна конвенција из 1881. између Аустро-Угарске и Србије има владајућа номенклатура у Србији која услед политичког размимолилажења с сопственим народом тражи потпору свог положаја на страни“ (Чворовић, 2013). То већ води захлађењу односа Москве према владајућим структурама у Београду. Што, наравно, није повлачење Русије из геостратешког наступања на Балкан, али јесте „прегруписивање“ и мењање праваца наступања.

Опасност успостављања евроатлантских структура озбиљна је примедба и она улази у актуелност *великог рата* за успостављање енергетских коридора будућности, јер „геополитички значај Балкана увећавају и дугорочни стратешки планови у области *енергетске безбедности* САД, Русије и европских земаља“ (Пророковић, 2012: 721). Код нас је готово незапажено прошла вест с краја априла ове године да се велики немачки енергетски труст *RWE* повукао из

пројекта „Набуко“, што је нека врста коначног успостављање руске доминације у снабдевању Европе гасом. Историја потврђује „да је Балкан, као саобраћајни коридор између Западне Европе и Блиског истока имао немерљив значај за копнени транспорт робе у XIX веку, због чега је питање изградње железничке пруге од Запада ка Цариграду тада имало проворазредни геополитички значај“. Пруга данас није тог значаја, али јесу „руте цевовода који су планирани да буду изграђени преко територија балаканских држава“ (Пророковић, 2012: 721).

Разматрати „српско питање“ и будућност Срба и Србије изван тога контекста нема смисла. Па и полуразумно „лицитирање датума“ преговара евентуалног учлањење Србије у Европску унију личи на димне завесе за озбиљне и тврде геополитичке одлуке. Ноам Чомски, пита српског новинара (средином марта 2013.) који га интервјуише: „Тај споразум ... којим Србија практично признаје Косово, изван је?“ ‘Па, кажу да јесте...’ ‘Па, нисам то могао да предвидим. Али не могу да кажем да сам изненађен’“, каже Чомски, па додаје – да је „приступање Европској унији у овом тренутку прилично дубиозан потез. Чак и под условом да вас Европа прихвати, што ни у ком случају није извесно. Знате, Европа је веома *расистички настројена* према идеји да у Унију уђу Срби... А с друге стране, није очигледно да је то права ствар коју треба да радите. Европа тренутно срља у самоубилачком правцу“ (Чомски, 2013). Реч је о процесу тзв. консолидације „мерама штедње“ које се намећу, а што представља „економску катастрофу... чак ни ММФ више не намеће штедњу. То уништава сиромашне земље, периферне земље Европске уније, попут Грчке, Шпаније, Ирске, Португала, Италије... А ако би Србија икад ишла у Европску унију била би део периферије. Зато је то врло озбиљан проблем“ (Чомски, 2013).

VI

У геополитичком мозаику „српско питање“ неће бити изван „главних“ токова. Колико год будемо давали – а није далеко од истине „да је Србија једина од бивших југословенских република изгубила практично све што је вековима стицала: ауторитет, међународни утицај, територију, духовну снагу“ (Пономарјева) – нећемо моћи да купимо „мишју рупу“ у којој би могли да се склонимо од таласа који ће ударити свет у кризи великих размера. Може се веровати академику Екмечићу да се „поново – као пре 1914. године – преко српске коже решава питање хоће ли дипломатија бити у стању да на миран начин створи *нови систем односа и подједнаке одговорности сваке велике силе* или ће доћи до великог ратног пустошења, које ће човечанство уназадити више него сви ратови од почетка света до данас“ (Екмечић, 2007:36).

Србија јесте „у геополитичком смислу, значајна земља“ (Пророковић, 2012: 721), али то што је земља геополитички значајна, не значи добар геополитички положај. Јер „геополитички положај Србије на почетку друге деценије XXI века је лош“, сложиће се познаваоци (Пророковић, 2012: 722). То захтева

одговорно и зналачко понашање - и нације и политичке елите. Како га рационализовати у уравнотежену стратегију и смислену тактику? Академик Екмечић је одређен: „Српском народу су руке везане, па управо због тога *не сме се трчати пред руду*, него чекати да нам догађаји решавају ствари будућности више него ми сами“ (Екмечић, 2007:36). Дакле, све супротно од онога што наше две последње владе говоре о начину решавању геостратешких проблема – њихов приступ је садржан у циничној фрази „да не можемо нашој деци оставити да решавају историјске проблеме“. Као да српски властодршци верују да су чувени *уибеници грађанског васпитања* написани у ДОС-овској антиотацбинској „новој“ земљи, а у којима „реч ‘Србија’ није постојала ни у једној књизи, ни у једном тексту – деловали на српско друштво. Чак и придев ‘српски’ помињао се само једном, у причи о Св.Сави“ (Антонић, 2008: 156).

Ова невероватна чињеница носи бар два парадокса. Први, да иза наде да је процес „растеређења од националног идентитета“ донео резултате стоје политичке организације и лидери који су на сав глас критиковале Министарство просвете Србије које је 2002. у наше школе безобално уносило „знања“ у којима „тамо где треба да стоји национална држава“ – између *локалне заједнице* и задатог глобалног циља (ЕУ, на пример, ако заслужимо!) – „не постоји ништа“ и то се приказује као „рупа, амбис, празно место, нигдина невредна помена“ (Антонић, 2008:159).

Други парадокс је да је сва та „наука“ доведена до „готово комичних размера“ (Антонић), што историјски гледано води урушавању пројекта. Антонић који је пажљиво читао те књиге учача наглашено извођење процеса „денацификације“. На пример, „наведене су (и још уоквирене) лепе мисли Пола Валерија, Гандија, Бекона... Уз сваког од њих, у загради, стајало је и име земље: Француска, Индија, Енглеска... Међутим, уз имена Иве Андрића, Марка Ристића или Радомира Константиновића стајало је име: Југославија. Добро, мислио сам, то можда у основи и јесте историјски тачно. Али, одмах сам утврдио да, без обзира на историјску доследност, уз Галилеја ипак није стајало ‘Папска држава’, већ Италија (која у 17. веку није постојала), а уз Канта, није писало ‘Пруска’ већ ‘Немачка’ (које такође није било у 18. веку)“ (Антонић, 2008:158). Урнебесна је прича о случају Доситеја Обрадовића. Ставити „Југославија“ било би много и за овакву књигу, „Србија“ логично „није долазила у обзир“, а „Аустрија“ – без обзира што би лепо могло да покаже како смо ми некад били „део Европе“ – „би свакако могао да збуни и најденацификованије ученике“, па се еврограђански педагог на специјалном задатку „мењања свести“ младој Српчаци сетио солемонске мудрости: уз Доситеј Обрадовић стоји - „књижевник“!? Доситеј који није компрадорски разумео европрогрес тражио је да му на гробу буде написано: „Овде леже његове српске кости“. Таква несмотреност се могла десити првом српском министру просвете. Данашњим – извесно не. Они ће придев *српски* изговарати само у предизборним кампања. Јер, рад компрадора на „промени свести“ не држи пожељним ванизборне квалификоване расправе. Данас промена свести народа нема алтернативу.

VII

У таквој ситуацији ове 2013. професор Ненад Кеџмановић, у једној од својих политичких анализа, може да, следећи логику, поставља питање које у себи носи и неупитност: „Није ли притисак на Београд да се не само приближи Приштини него и удаљи од Бањалуке најважнија америчког решења српског питања на Балкану? Решење по којем ће и Косово и Српска бити размењени за добијање датума преговора о придруживању Европској унији, које за Србију нема алтернативу?“ (Кеџмановић, 2013).

У кошмарном јавном мњењу ова питања делују злослутно. Ипак, извесно је да се „српско питање“ не може решити једним парафом, похвалама Кетрин Ештон, жељом да се игнорише ток историје, неуверљивим политичким обећањима ћутљивом народу, ултиматумом немачких парламентарца. Много је то сложенија материја. Налазимо се усред једне глобалне кризе – економске, системске, друштвене, моралне - кад Запад, као најагресивнији играч а чији је интерес егзистенцијално угрожен, тако олако излази из подручја права и правила, па то и данашње парафе и већинска гласања лако може учинити – нелегитимним. Контролисано јавно мњење неће дозволити да се то учини јасним, али ће бити машина за обесмишљавање сваке озбиљне одбрамбене акције. Заиста, не постоје ни „најмањи изгледи ... у овој борби против дезинформације... да је истина света, неповредива, можда најдрагоценија ствар, и да, кад нам је предана на руке да је пренесемо ближњему, морамо да је третирамо са побожном преданошћу и стрепњом, попут заветног ковчега, те да онај који угрози њену чистоту има да устукне као погођен громом“ (Соколов, 2005: 239). Овај здрави идеал је далеко од стварности. Овде истина није ни циљ.

На делу је тоталитарна манипулација која, заиста, као што налази Жак Елил, „може да чини скоро све, али сигурно је да не може да ствара слободног човека а ни онај нижи ниво, демократског човека“ (Ellul, 1973:256). Укида се и кредибилитет средства која би могла да упозоравају на „пут без повратка“. „Раг у Југославији истовремено је и *разорни пораз* слободног журнализма које се сада потпуно ставио у службу моћи“, тврди аустријски писац и угледни новинар Малте Олшевски. „Није случајно што су медији западног света тако једнострано и без историјске перспективе извештавали о Балкану. Након краја комунизма слобода мишљења је као једно од највећих достигнућа западног света лагано и неприметно завртана. Иза шароликости и медијске разноликости стоји доминантна воља... Све више тема постаје табу. Све је разјашњено. Ништа више не треба да се пита. Екрани су сагласни. Дисидент мора заједно са жртвама америчке агресије да пропати духовну пометњу“ (Олшевски, 1999: 177-178).

Ова слика света значи да јавно мњење, као „дневно реаговање људи на одређене политике и проблеме“, уопште не гарантује да ће се „српско питање“

решавати као демократско питање свести. Тако и се и народи и појединци углавном опредељује да ћуте и окреће главу и од великих тема. У западном цивилизацијском кругу презрено је и говорити о узвишености. А кал и живи пек се прикривају ђинђувама распојасане породукције поторшачког друштва.

VIII

Однос надгледане српске јавности према Бриселском споразуму је пун грозничавог одобравања које се латентно претапа у цинизам и у егзистенцијално страховања. Уз њега иде ултиматум који су донели немачки парламентарци, који су себи дали за право, да нам испоставе као услов за датум – „промену свести“ народа. За трен се део наше јавности сетио аустро-уграског ултиматума из 1914. „Државни врх“, ипак, у томе није нашао ништа провокативно, а камоли разлог за какву „протестну ноту“. Напротив, „промена свести“ је у изјавама најмоћнијих политичара постала – нова стратегија. Па је у наш политички мутљаг угуран и Макс Вебер, као најважнији путоказ на магистрали „промене свести“. У фуснотама грубих и баналних политичких ТВ-токшоуа се провукла теза о „протестантској етици“, али се то, убрзо, свело на чињеницу да Србин ако хоће да постане Европљанин не сме ни у примисли врлудати око „геноцида у Сребреници“ или усуђивати се да свој народ икад и икако замишља изван хорде „удруженог злочиначког подухвата“ у распаду СФРЈ. Сироти Вебер, није могао ни да претпостави чему ће све његов умни напор служити.

У тој атмосфери је у јавни дискурс улетела реч „издаја“ и као крпељ се залепила за „имплементаторе“ те „нове свести“ и фронтмене „операције параф“, за коју су их похвалили сви они који су у токовима „српског питања“ били на другој обали и чија се досадашње акције око „Србије на Истоку“ увек подразумевала уситњавање српског националног корпуса – нису налазили проблем што су Срби у Словенији третирани као „непостојећи грађани“, нису подизали тон кад су Хрвати протерали Србе који су до јуче били „конститутивни народ“ у Хрватској, заузимају се отворено и конскевентно за ревизију Дејтонског споразума и слабљење положаја српског ентитета у БиХ, не виде проблем у јавном обесправљивању Срба у Црној Гори. Без обзира што се у српском парламенту оваква политика има подршку четири петине посланика, један НВО-аналитичар је, набраних обрва, приметио како се дуго, дуго стварана „конструктивност“ може урушити само једним узвиком : *Издаја!* И то звучи тачно.

Узвик *Издаја!* појављује се у српском националном дискурсу после једног значајног догађаја. Наиме, до мајских избора 2012, Србијом је владала огољена *компрадорска елита*, која је јавно признавала да не види алтернативу безусловној сарадњи са Западом. Изборе 2012. је добила групација која би се по програмима и предизборним обећањима могла сврстати у *национално-модернизаторску политичку елиту*. Међутим, одмах по конституисању власти добитници су се дали у јавно и убрзано одступање од свог имица и позиције. Годину дана

касније потписан је Бриселски споразум који је потпуно одрицање од слике коју је о победницима имало јавни мњење у Србији и иностранству. А пошто се одрицање односи на кључна национална питања, све је склизнуло до - издаје.

И у српском националном дискурсу *издаја* је један од најтежих облика нашег угрожавања. То је кад „један од нас“ повреди интересе групе којој припада. И ту у српском приступу нема никавог ексклузивитета. „Кроз вјекове издаја је сматрана једним од најгорих чинова које особа може урадити за групу којој припада (државу, народ, племе, војску итд.) и углавном се ригорозно кажњавала. Иако се данас убиство сматра најгорим злочином, у прошлости се политичка издаја (државе, народа итд.) сматрала гором. У енглеском закону средњег вијека издаја се кажњавала вјешањем, дављењем и, на крају, сјечењем на четири дијела за мушкарце, односно спаљивањем на ломачи за жене (закон који је важио све до 1814)“ (<http://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D0%B7%D0%B4%D0%B0%D1%98%D0%B0>).

У митологијама народа из европског цивилизацијског круга распон издаје креће се од Јуде који је издао Христа до Видкуна Абрахама Лаурица Јонсона Квислинга, норвешког колаборационисте са нацистима у Другом рату. Појам *квислинг*, се односи на издају „грађанина који помаже непријатељу да освоји његову земљу“, наноси штету сопственом народу. Први пут је у свом значењу употребљен у току Другог светског рата у лондонском „Дејли мејлу“, а радио-програм Би-Би-Сија је популаризовао и у осталим језицима. У српској митологији кључна личност која симболички испуњава тај појам је Вук Бранковић чији лик и дело су један од најдоминантнији садржаја народног певања у сећањима на Косовски бој. Покушаји историчара да народном веровању супроставе историјске чињенице, никада нису успевали да угрозе мит – тек су могли да забављају читаоце новинских фељтона. Однос према *издајницима* је увек испуњен јаким и усмереним колективним емоцијама. Толико јаким да „најчешће узрокује јаке осуде и (издаја) није омиљена ни међу онима којима иде у корист“. Издаја се, иначе, не открива на судовима и у судским процедурама. То је колективни доживљај неког чина и његових протагониста. Сам *издајник*, изопштен и морално сломљен, тешко може да избегне својеврсну трауму, јер како је то речено „ако издате некога, губите једно од највећих блага живота, губите способност да верујете“ (*ibidem*, rs.wikipedia).

Страх од издаје који егзистира у данашњој Србији - перманентно изложеној најгорим спољним притисцима и санкцијама које чак и они који их примењују не покушавају да повежу с Правдом - генерише готово неупитно разумевање да нам показује да „са силецијама и његовим хијенама нема споразума. Нема ‘полу-капитулације’. Када једном дозволите да вам откину комад државе, са вашим државним суверенитетом је свршено. Ускоро ће хијене и главни силеција доћи по још. Зато *издаји нема краја*. Кад једном издате, нисте завршили – тек почињете“, пише Слободан Антонић почетком јуна 2013. На српској политичкој сцени тај догађај ће оставити тешке и трауматичне последице. „Из-

даја“ је као вирус који се може привремено изоловати, али он мутира, понире и појављује се у току који се не може предвидети. Ништа неће променити то што „данас само пар људи – који виде мало даље од осталих, који се не боје уцене, а срамота их је да ћуте – сме јавно да каже да су потписиници бриселске капитулације издајници“. Јер, „тако неће остати заувек... иако неизговорено, већ сад се то зна. И већ сад то сви знају. Чак и кад се каже - *главни издајник* – зна се ко је то. Зна се да то није ни жовијални премијер, ни лисичасти председник. Није то, наравно, ни претходни, велики жути лидер, па ни овај нови, мали. (Јер, да би неко издао, он мора претходно бити *наш*. А ова двојица суштински то никад нису били. Зато они само могу бити *капитуланити*.)“ (Антонић, 2013).

IX

Шта се у данашњој Србији још може издати? Последње што је овом народу остало – његов идентитет, оно што стаје у појам *српство*. То је и највећа кумулирана вредност, што се најбоље и види у великим кризама које вредности западне потрошачке цивилизације претварају у мучнину и побуну. „Боримо се против Срба у име једне мултикултуралне Европе. При томе ће се жртвовати једно друштво које се са својим вредностима успротивило празном светском поретку“, рећи ће у једном интервјуу француски филозоф Жан Бодријар 1995. године, чија би мисао ваљда требало да буде више цењена од бруталног али мисаоно баналног ултиматума немачких парламентарца. „Запад хоће да под мантил универзалности стрпа одсуство вредности... Свуда где преживи јединствено, нарочито и својеглаво, остаје мањина, мали језик. Страст, неисцрпна вера, свуда где се супротан поглед на свет још креће, мора једнаковажни светски поредак да спроведе... Ми радимо на томе да створимо један бескрвни и једнаки свет... То је тероризам културе без темеља. То је интегрizam празнине“ [магазин *Weltwoche*, 14.07.1995] (Олшевски, 1999: 190).

„Част и слава, нација и народ, завичај и породица, одрицање и жртва. Срби још имају оно што други немају, пошто се то непромишљено проиграва и Запад се жртвује“, констатовао је Аустријанац који стиже у Србију темељно припремљен да схвати и објасни себи и другима „српски косовски усуд“ . Дакле, „користио сам све конвенционалне изворе. Водио сам отприлике стотинак интервјуа о Косову. Мој литерарни индекс упућује на сва дела о Косову и распад Југославије. Прочитао сам све публикације и мемоарску литературу. Свакодневно сам проучавао вести београдског Танјуга... и датотеку вести различитих новинских агенција. Уписивањем датума могу се добити све вести од жељеног дана, почев од 1988. године. Путем уписивања података са мешовитом шифром могу се добити све вести на одређену тему из одређеног простора. Проверавао сам и интернет. Из споја конвенционалних и модерних информативних техника развија се диференцирана слика. Преко синтезе старог и новог пут води у близину истине. Коначно сам био спреман да на лицу

места, у Београду и Приштини, сачиним једну слику. Ваздушни напади НАТО-а су скратили све ове напоре. Последњим возом Авала-експрес отпутовао сам 24.03.1999 из Београда у Беч“ (Олшевски, 1999: 10-11). Тако опремљен и с тим искуством Аустријанац је закључио: „Срби су осенчени једним митом. Ово још није кажњиво од стране суда у Ден Хагу. Међутим, глобализација ће угасити све митове. Митови у Модерни важе као некоректни, пошто су корени у националном бићу и означавају посебност једног народа... Интернационални или међународни мит је противречност по себи. Он у глобализацији мора све са свим да повеже и фузионише. Тако Србима као бунтовницима Европе прети судбина да се у својој различитости и једноставности уједначе и поопште“ (Олшевски, 1999: 189- 190).

Изгледало је као мит одумре. Није било мало модерниста, који су се спремали да играју коло на његовом гробу. Али деценију у по касније сасвим је коректна дијагноза да - глобализацији није баш добро, а мит и „душа“ (Марта Нусбаум) се обнављају као шанса за нормализацију човека и уравнотежење поткопаног друштва. Такав ток се директно противи „нормализације издаје“, која је у београдском компрадорском естаблишменту у току. „Бојим се да наш данашњи колаборациониста неће остати запамћен ни као деспот Стефан Лазаревић (што би желео да буде), ни као Вук Бранковић (чиме му његови некадашњи радикални другови прете), него ће пре остати запамћен као „издајник Миладин“ (лик из стрипова из серије „Никад робом“ – „једна карактерна и естетска мизерија“),“ пише Слободан Антонић. „Они, дакле. мисле да су глави посао одрадили, да је остало да ‘нормализују издају’ и да ће онда бити готово. Али нема нормализације издаје. Има само смешних Миладина“ (Антонић, 2013). Ни смешна ни озбиљна издаја се не могу избацити кроз прозор. Ту не помаже силовање моћи парламента, нити медијски деманти. То је невоља од другог материјала. Она после може постати и део процеса рековалесценције нације. Али, пре тога она постаје мера заштравања односа у једном друштву. Време, пред обрт после кога право на самодобрану долази на сам врх могућих друштвених покрета.

Литература

- Антонић, Слободан (2008) *Културни рат у Србији*, Београд: Завод за уџбенике
- Антонић, Слободан (2012) *Лоша бесконачност – пролози социологији српског друштва*, Београд: Службени гласник, Досије
- Антонић, Слободан (2013) *Нормализација издаје*, НСПМ, <http://www.nspm.rs/kolumne-slobodana-antonica/normalizacija-izdaje.html>
- Barstow, David (2008) *Message Machine – Behind Military Analysts, the Pentagon’s Hidden Hand*, *New York Times*, April 20, 2008
- Волков, Владимир (2005) *Дезинформација – од Тројанског коња до интернета*, Београд: Наш дом
- Екмечић, Милорад (2002) *Есеји из историје*, Београд: ЈП Службени лист СРЈ
- Екмечић, Милорад (2007) *Историјске и стратешке основе Републике Српске, Нова српска политичка мисао – Анализа*, година III, број 5-6, стр. 19-37
- Ellul, Jacques (1973) *Propaganda – the Formation of Men’s attitudes*, New York: Vintage Books
- Јовић, Радоман (2013) *Бриселски споразум и Америка – РС следећа на реду*, сајт НСПМ <http://www.nspm.rs/politicki-zivot/briselki-sporazum-i-amerika-rs-sledeca-na-redu.html>
- Чворовић, Зоран (2013) *Дављење сопственог народа у служби НАТО пакта*, Фонд стратешке културе, <http://srb.fondsk.ru/news/2013/03/12/davljenje-sopstvenog-naroda-u-sluzhbi-nato-pakta.html>
- Чомски, Ноам (2013) *Само је питање времена када ћете признати Косово*, интервју с Н. Чомским, „Недељник“, 21. март, 2013
- Чула Ђ, Романо В. (2010) *Вукови у магли – Косово: ОУН талац мафије и САД*, Београд: Јасен
- Кецмановић, Ненад (2013) *Кирбијева аналогија и „завера против Републике Српске“*, Фонд стратешке културе www.srb.fondsk.ru/pview/2013/03/13/nenad-kecmanovich-kirbijeva
- Кљакић, Љубомир (2011) *Корисни идиоти и колапс Србије*, Фонд Слободан Јовановић, <http://www.slobodanjovanovic.org/2011/02/23/lj-kljakic-korisni-idioti-i-kolaps-srbije/>
- Накарада, Радмила (2008) *Распад Југославије – проблеми тумачења, суочавања и транзиције*, Београд: Службени гласник
- Нусбаум, Марта (2012) *Не за профит: зашто је демократији потребна хуманистика?*, Београд: *Реч* No. 82/26, 2012, стр. 349-363
- Олшевски, Малте (1999) *Рат за Косово – Нови бој Србије на Косову*, Клагенфурт – Нови Сад: Nidda Verlag - Прометеј

Пономарјова, Јелена Георгијевна (2013) *Геополитичка ситуација Балкана – Бриселски споразум као Минхенски*, магазин „Печат“ 266/2013

Пророковић, Душан (2012) *Геополитика Србије – положај и перспективе на почетку XXI века*, Београд: Службени гласник

Хофбауер, Ханес (2004) *Проширење ЕУ на Исток – од Drang nach Osten до интеграције периферије у ЕУ*, Београд: Филип Вишњић

Slobodan Reljić

SHADOW OF THE BRUSSELS AGREEMENT OVER THE REPUBLIC OF SRPSKA

- the Way Term “Betrayal” Appeared in Serbian National Discourse

Summary

After signing of the Brussels Agreement (april, 2013) and the beginning of the more rapid giving away of the national territory's 15% without resistance, the government in Belgrade is facing issues raised by the public: Is the Republic of Srpska next part of the national corps that is going to be sistematically renounced of, for the sake of shady promises by the West to join the European Union? Geopolitical relations in which the entire process is taking place suggest new perception of “Serbian question`s” solving. In Serbian national discourse a standing point has occured that radicalises the public opinion additionaly – national betrayal. That puts the government and the public opinion in front of a dilemma: more authoraitarianism or more rapid disorganization.

Key words: *disinformation, corporate empire, corporate strategy, useful idiots, globalization, identity;*